

IKONSÄLLSKAPET

Rundbrev 8

Hösten 2005

Höstens program:

Tisdagen den **18 oktober** kl. **17.30**: Besök i Helige Savas kyrka (serbisk-ortodox), Bägerstavägen 68, T-banestation: Enskede gård.

Den serbisk-ortodoxa kyrkan är den enda ortodoxa kyrkobyggnad i Stockholms-trakten som uppfört direkt för sitt ändamål. Kyrkans utsmyckning är ännu inte helt färdigställd, men ikonostas och väggmålningar finns att beskåda. Fader Misha Jaksic visar kyrkan och berättar om församlingen.

Resväg från centrum: Ta T-banan (gröna linjen) mot **Hagsätra**, gå av vid **Enskede gård**.
Tvärbanan: Åk mot **Gullmarsplan** och gå av vid stationen **Linde**.

Tisdagen den **1 november** kl. **18.30**: Den klingande ikonen.

Paul Nordgren berättar om den rysk-ortodoxa kyrkosångstraditionen, med talrika musikillustrationer. Té serveras. Marie Beådelse kyrkas församlingssal, Linnégatan 79. T-banestation: Karlaplan.

Måndagen den **5 december** kl. **18.30**: Mandyllion – den inte av händer gjorda bilden. Ikonografi och tolkningar

Christina Schöldstein, författare till ikonboken *Guld och Azur*, föreläser. Stockholms Universitet, hus E, sal 487. T-banestation: Universitetet.

***In memoriam:* Matias Norström**

Den 26 juli i år avled archimandriten, fader Matias Norström, kyrkoherde för Kristi Förklarings ortodoxa församling i Stockholm, i en ålder av 56 år. Fader Matias stödde aktivt Ikonsällskapet och de medlemmar, ett tjugofemtal, som i oktober 2003 hörde Fader Matias i sin kyrka mycket personligt berätta både om kyrkans långa historia i Stockholm och om det unika kyrkorummet med sina ikoner, bevarar detta som ett värdefullt minne. Följande minnesruna stod att läsa i Svenska Dagbladet den 31 augusti 2005:

Kyrkoherden vid Kristi förklarings ryska ortodoxa kyrka i Stockholm, archimandrit Matias Norström, har avlidit efter en tids svår sjukdom i en ålder av 56 år; han efterlämnar mor och en bror med familj.

Matias Norström var en trofast och älskad präst med stort djup och vida perspektiv. I nära 30 år ledder fader Matias en landsomfattande församling som hade sina rötter långt tillbaka i tiden, till freden i Stolbova 1617, då köpmän från Novgorod som bedrev handel med Sverige fick rätt att ha präst och hålla gudstjänst i Stockholm.

Kyrkan var i många år en legationskyrka, men banden med den ryska staten bröts efter revolutionen, och stommen i församlingen kom sedermera att utgöras av ryska flyktingar från revolutionsåren kring 1917 och tiden under och efter andra världskriget. I dag är den en vid och blandad gemenskap av ortodoxa med inslag från många länder, men har bevarat sin ryska tradition.

Söndag efter söndag och på övriga ortodoxa helgon- och helgdagar firade fader Matias troget liturgin i kyrkan på Birger Jarlsgatan, men också vid regelbundna besök i Örebro, Göteborg, Borås, Uppsala, Lund och Linköping. Det var få dagar på året då han unnade sig en välbehövlig semesterresa eller ett besök hos sin ärkebiskop i Paris, till vars jurisdiktion församlingen hör.

För sina församlingsbor var han en pålitlig andlig vägvisare som både ställde krav och visade kärlek och generositet. För dem som vände sig till honom för hjälp hade han ett öppet hjärta. För sina många vänner i och utanför den Ortodoxa kyrkan var han en inspiration och ljuspunkt.

Fader Matias var uppvuxen i en svensk familj i Solna och upptäckte redan som ung skönheten och djupet i den ortodoxa gudstjänsten vid ett besök i Kristi förklarings kyrka. Den omvälvande upplevelsen förde honom in på en ny väg. Under sina studieår i Paris, där han utbildade sig till arkitekt, knöt han fastare kontakter med ärkestiftet för de ryska kyrkorna i Västeuropa, samtidigt som han blev stockholmsförsamlingen och dess dåvarande präst, biskop Stefan Timtchenko, trogen. Återkommen till Stockholm efter studierna hann han endast något år arbeta som arkitekt, för efter biskop Stefans frånfälle 1979 blev fader Matias på kort tid prästvigd och utsänd till församlingen som hans efterträdare.

Trots att han var svensk blev han snart *batjusjka*, en kär far för sina ryska trosfränder. Det ryska språket och liturgins kyrkslaviska hade han gjort till sina, han följde utvecklingen i Ryssland och Östeuropa, läste mycket och slutade aldrig att studera.

I sin förkunnelse stod han främmande för religiös extremism och trångsynt lagiskhet. Ännu under sina sista dagar pläderade han varmt för en hjärteangelägenhet: större endräkt mellan de ortodoxa i Sverige från olika länder och av olika kyrklig jurisdiktion för att ge ortodoxin ett svenskt ansikte, de ortodoxa en starkare hemmahörighet i Sverige och därmed kristenheten och samhället i vårt land en större och berikande ortodox närvaro.

*Kaj Engelhart
Per G Olson*

Ryssland mellan tid och evighet

Få rysslandskännare har som *Per-Arne Bodin*, professor i slaviska språk i Stockholm, bidragit till att ge vår bild av det väldiga grannlandet i öster skarpare konturer. I bok efter bok, i artiklar och föreläsningar har han berikat med sin kunskap och smittat med sitt intresse. Hans senaste verk, *Historien och evigheten* (Norma 2005, 288 sidor) är inget undantag. Den innehåller tolv essäer om rysk kulturhistoria som bygger på föreläsningar vid Stockholms universitet.

Grundtemat är förhållandet mellan den ryska kulturen och historien å ena sidan och religionen å den andra. Man kan inte förstå Ryssland om man inte vet något om dess religion, den ortodoxa kristna traditionen, menar Bodin. Jämfört med den är årtiondena av kommunism en parentes, en politisk bagatell i rysk historia fastän sällsynt blodig och destruktiv.

Så mycket viktigare är den djupa och breda kristna traditionen. Flera av essäerna är direkt fokuserade på religiösa teman: den ryska bibelöversättningens och bibelbrukets utveckling, Peter den store och hans revolutionerande kyrkopolitik, treenighetsmotivet i rysk idéhistoria, de existentiella och filosofiska följderna av ett Gud-är-död-tänkande hos ett par ryska författare på tidigt 1900-tal – för att bara nämna några.

Skönheten skall frälsa världen, skriver Dostojevskij i förstudierna till *Idioten*. Skönheten och heligheten är temat för en av essäerna, själv en av de vackraste och mest gripande. Skönheten präglar den ryska kyrkans rum och dess gudstjänst, dess hymner och helighetslängtan. Skönheten i skapelsen pekar bakåt och inåt mot sin Skapare, den är gudomlig – men kan också vara hemsk och skräckinjagande i sin storhet, som hos Dostojevskij i *Bröderna Karamazov*, eller som demonisk förförelse, som i en novell av Gogol.

En annan central essä är den om treenighetsmotivet. Östkyrkans tidiga intresse för och meditation kring Treenigheten fortlevde i den unga ryska kyrkan och blev en avgörande aspekt i den hesychastiskt (hesychasm = den inre bönsens tradition, med tonvikt på Jesusbönen) inspirerade kristendom som genomsyrade Ryssland så snart tatarerna trängts undan. Nationalhelgonet Sergij av Radonezh, det ryska munkväsendets första stora namn, gav sitt kloster namn efter Treenigheten. Och hans efterträdare Andrej Rubljev gjorde sig känd som ikonmålare med sin berömda Treenighetsikon, nu i Tretjakovgalleriet i Moskva, målad till Sergijs ära.

För en av Rysslands mest intressanta tänkare, Pavel Florenskij, präst, matematiker, ingenjör och poet på tidigt 1900-tal, är hela skapelsen en bild av Treenigheten: människan som ande-själ-kropp, det goda som sanning-kärlek-skönhet. När ett jag möter ett du blir också en tredje närvarande: Gud. I modern tid återkommer triadtänkandet i ett politiskt perspektiv: presidenten-patriarken-nationen, eller för nationalisterna de tre slaviska republikerna Ryssland-Ukraina-Vitryssland...

Bodin konstaterar att Ryssland de senaste åren har sett en alltmer auktoritär kyrka, moral-konservativ som den kristna högern i USA. Samtidigt sker tidigare aldrig sedda angrepp på religionen, inte politiska som under kommunismen utan på ett kulturellt plan. Den nya kulturen är på sitt sätt hemlös och sökande och vill göra upp med det tunga kulturarvet där kyrkan är en del. Bodin hoppas slutligen att en pluralistisk kultur skall uppstå ur detta som inte söker sin monolitiska identitet i tsartiden utan i dagens mångkulturella verklighet.

Kaj Engelhart

Per-Arne Bodin: Historien och evigheten. Bokförlaget Norma 2005, 288 sidor.

Ikonkalender för år 2006

Även för år 2006 har Svenska kyrkans mission givit ut en förnämlig ikonkalender, med utomordentligt tryck på det bästa av papper. Tolv månadsbilder visar verk av dr. Isaac Fanous och hans elever i Egypten, förutom en gammal ikon från 1700-talet i S:t Mercuriuskyrkan i Gamla Kairo. Varje bild är försedd med en utförlig kommentar av Anders K. Hägglund, präst i S:ta Maria kyrka, Jakobsberg, och sekreterare i Ikonsällskapet. För motivvalet svarar Gunnar Lind, präst i Högalidskyrkan, Stockholm.

Ikonerna i kalendern, de nutida som den gamla, hör hemma i den koptiska ikontraditionen i den egyptiska kyrkan med sin särskilda motivkrets och sitt egna formspråk. De har sin speciella charm, inte minst 1700-talsikonen som visar de två ökenfäderna *Abba Nofer* (Onofrius) och *Abba Tekla Haymanot, Etiopiern*. Vi möter här en gammal ikontradition som Isaac Fanous och hans elever bemödar sig om att återuppliva, i en nutida gestaltning.

Ikonen-Museum, Recklinghausen, den mest omfattande av offentliga ikonsamlingar i Västeuropa, med stor aktivitet också vad gäller publikationer, forskning och föreläsningssamlingar, har f.n. helt stängt för renovering. Man avser att öppna igen tidigt nästa år. 2006 kommer att präglas av museets 50-årsjubileum. Muséeets chef är Eva Haustein-Bartsch.

IKONSÄLLSKAPET, c/o Anders Hägglund, Frihetsvägen 66, 7 tr, 177 33 JÄRFÄLLA.

E-post: anders.haggglund@jakobsbergsforsamling.org

Plusgirokonto: 121 05 33-4 Medlemsavgift: 200 kr per år

OBS! Detta rundbrev är det sista som sänds till den som inte betalat sin medlemsavgift för år 2005.